

Daugelis jūsų turbūt ne kartą svajojote turėti nuosavą verslą, netgi turėjote puikių idėjų kaip jis turėtų atrodyti ir jau įsivaizdavote, kokius turtus susikrausite. Tačiau verslui dažniausiai reikalingos didelės investicijos, žinios, patirtis, o galiausiai dar ir esate pririštas prie savo įmonės vairo iki gyvos. Ir vis dėl to jūs galite turėti verslą išvengdami viso šio vargo. Jums užteks tiek investicijų, kiek turite. Jūs gausite pelną, o geriausia viso to dalis, kad jums netgi nereikės eiti į darbą.

Turbūt suprantate, kad kalba eina apie akcijų biržą. Modernių technologijų dėka akcijos nėra vien tik turtingųjų investicinis instrumentas. Akcijos labai išpopuliarėjo po to, kai akcijų birža tapo prieinama visiems norintiems investuoti. Šiais laikais akcijomis galima prekiauti net ir turint kelis šimtus eurų. Akcijos yra populiariausias ir vienas iš geriausių kada nors sugalvotų investicinių instrumentų. Apie akcijų biržą kiekvieną dieną rašo dienraščiai, apie jas kalbama televizijoje, o internete kiekvieną dieną pateikiama daugiau informacijos nei įmanoma perskaityti.

Galų gale kiekvienas girdėjome neeilinių sėkmės istorijų, kai pažįstamo pažįstamas investavo į akcijas ir per keletą mėnesių jo investicijos padvigubėjo. Be abejo, tokios istorijos užkrečia dar daugiau žmonių išbandyti laimę investuojant į akcijas. Į akcijas investuoti pasidarė taip paprasta, kad žmonės net nesuka galvos, kokias akcijas rinktis. Jie dažnai nugirsta parduotuvėje, bare ar paskaito laikraštyje kurios akcijos kils ir jas perka. Žmonės netgi pirkdami šaldytuvą daugiau laiko skiria išsiaiškinti jo charakteristikoms ir geriausiai kainai. Bet liūdna tiesa ta, kad akcijų kursai pasižymi dideliais svyravimais, todėl jeigu pažįstamo pažįstamui ir pavyko padvigubinti investicijas, tai galbūt jūs būsite būtent tas, kuris neteks pusės investuotų lėšų. Vienintelė išeitis to išvengti yra žinios. Vienintelis dalykas galintis jus išgelbėti nekontroliuojamoje milijardinėje akcijų rinkoje – tai jūs pats, jūsų žinios ir patirtis.

Beveik nė vienas investicinis portfelis neapsieina be akcijų, todėl žinios apie akcijų biržą jums yra tiesiog būtinos. Šis straipsnis apie akcijų biržą pradedantiesiems padės atsakyti nuo ko pradėti investuoti į akcijas. Jeigu jūs esate vienas iš tų, kuris prieš investuodamas savo pinigus į akcijas išsiaiškina, kokiomis savybėmis akcijos išsiskiria iš kitų vertybinių popierių, kokios yra akcijų rūšys ir ar jos atitinka Jūsų finansinius tikslus, bei galite prisiimti riziką investuodami į akcijas, šis straipsnis yra kaip tik jums.

Kas yra akcijos ir akcijų birža?

Pasaulyje yra milijonai kompanijų, pardavinėjančių įvairiausių produkciją nuo automobilių iki skutimosi peiliukų. Kitos jų teikia paslaugas tokias kaip reklama, ryšiai, finansai ar šiukšlių perdirbimas. Šios prekės gali būti skirtos valstybėms, kitoms kompanijoms ar net

kūdikiams (pvz., „Pampers“). Nepriklausomai nuo prekių dydžio ar tipo visos jos sukurtos vienam tikslui - uždirbti pinigus ir nešti kuo didesnę pelną kompanijos savininkams. Be pastovaus pelno įmonė negali vykdyti savo veiklos, ką jau kalbėti apie plėtrą. Tokios kompanijos bankrutuoja. Kompanijas galima suskirstyti į privačias bei viešas.

Privačios kompanijos turi savininką arba keletą savininkų. Visos operacijos ir procedūros yra nustatomos kompanijos savininkų. Savininkai sprendžia, kaip panaudoti uždirbtą pelną - pavyzdžiui plėtrai, išdalinti įmonės savininkams, rezervui ir pan. Daugelio privačių kompanijų plėtrai reikalingos lėšos. Tuo tikslu kompanijos savininkai gali kreiptis į banką, siekdami gauti paskolą. Tačiau bankas nustato paskolos sąlygas. Išduodamas paskolą, bankas suvaržo įmonės savininkų sprendimo priėmimo laisvę, siekdamas užsitikrinti, kad lėšos bus panaudotos efektyviai ir paskola bus gražinta.

Kitas būdas pritraukti lėšas - išleisti obligacijų emisiją. Tačiau obligacijas išleisti yra gan sudėtinga ir brangu, todėl obligacijas dažniausiai leidžia tik didelės kompanijos.

Trečias būdas pritraukti lėšas, tai viešai platinti savo akcijas. Viešųjų kompanijų akcijų investuotojai gali nusipirkti biržose per tarpininkus - brokerius. Tokia kompanija laikoma viešąja. Skirtingai nei privačios kompanijos, kurios priklauso keliems akcininkams, viešos kompanijos turi daug akcininkų.

Akcijos yra vienas rizikingiausių investicinių instrumentų. Nėra jokių garantijų, kad investicijos į akcijas jums bus pelningos. Įmonei bankrutavus greičiausiai jūs neatgausite nė cento. Aukcione pardavus įmonės turta, pirmiausia bus atsiskaityta su įmonės darbuotojais, sumokami mokesčiai, atsikaitoma su kreditoriais ir visa, kas liko padalinama akcininkams. Svarbu pabrėžti, kad jūs kaip

kompanijos akcininkas, turite ribotą atsakomybę už kompanijos sprendimus ir jų pasekmes. Kitaip tariant, jeigu, pardavus kompanijos turtą, nebus visiškai atsiskaityta su kreditoriais, jūs neturėsite padengti likusios išskolinimo sumos. Investuodami į akcijas daugiausia, ką galite prarasti – tai visos investuotos lėšos. Kita vertus, didelė rizika apdovanojama didesne grąža. Dėl šios priežasties akcijų investicinė grąža yra didesnė nei indėlių ar obligacijų. Ilguoju laikotarpiu vidutinė investicinė grąža iš akcijų yra 10-12 proc. per metus.

Viešųjų kompanijų akcijomis prekiaujama akcijų biržose. Dažniausiai akcijų biržos yra kuriamos teritoriniu principu pvz., Vilniaus akcijų birža vadinama NASDAQ OMX Vilnius ir joje kotiruojamos tik Lietuvoje veikiančios įmonės. Kita vertus, didesnėse akcijų biržose dažnai būna kotiruojamos ir kitų valstybių įmonės, pvz., Londono akcijų birža LSE (London stock exchange) kotiruoja ir kitų Europos valstybių įmonių akcijas. Pačios įmonės sprendžia, kuriose akcijų biržose nori pardavinėti savo akcijas. Kai kurios kompanijos savo akcijas pardavinėja iš karto keliose akcijų biržose.

Akcijas paprasčiausia apibūdinti kaip vertybinius popierius, suteikiančius teisę į kompanijos turtą bei pelną. Kitaip tariant, turėdamas akcijų, jūs esate kompanijos bendrasavininkas. Kuo daugiau įmonės akcijų jūs turite, tuo didesnė kompanijos dalis jums priklauso.

Kaip supratote, jūs nesate vienintelis įmonės savininkas. Jūs esate vienas iš daugelio įmonės savininkų, kuriems priklauso įmonė. Be jūsų, dar yra dar tūkstančiai, milijonai ar net milijardai investuotojų, turinčių tos pačios įmonės akcijų. Jūsų nuosavybės dalis įmonėje priklauso nuo turimų akcijų kiekio. Tarkim Jūs turite 100 XXX įmonės akcijų. Kaip pavyzdį paimkime, kad kompanija XXX iš viso yra išleidusi 100 000 vienetų akcijų. Vadinasi, jums priklauso $100/100\ 000 \cdot 100\% = 0,1$ procento įmonės. Akivaizdu, kad didžioji įmonės dalis nėra jūsų nuosavybė.

Jeigu privačioje kompanijoje pagrindinis savininkas priima sprendimus, tai sveiku proto atrodo nesuvokiama kaip milijonas kompanijos akcininkų gali vadovauti akcinei bendrovei. Rodos, toks vadovavimas gali vesti tik į bankrotą.

Atsakymas paprastas – sprendimai akcinėse bendrovėse priimami taip pat kaip ir kiekvienoje demokratinėje valstybėje. Kiekvienas lietuvis turi teisę balsuoti ir išsirinkti valdžią, kuri jo nuomone atrodo geriausia ir labiausiai atitinkanti jo poreikius. Kandidatas, surinkęs daugiausiai balsų tampa Lietuvos prezidentu.

Panašiai yra ir įmonėse. Pagrindinis skirtumas, kad valstybėje kiekvienas turtingas ir vargšas turi vienodas galimybes pareikšti savo politinę valią, o įmonėje įtaka kompanijos sprendimams priklauso nuo to kiek įmonės akcijų Jūs turite. Kiekviena akcija skaičiuojama kaip vienas balsas. Todėl turėdami vieną XXX akciją, jūs galėsite daryti 0.001 proc. įtakos įmonės strateginiams sprendimams. Dažniausiai sprendimo priėmime dalyvauja akcininkai, turintys daugiau nei vieną procentą įmonės akcijų, kadangi smulkiųjų investuotojų pozicija vis tiek negalės nulemti strateginių investuotojų sprendimo.

Pagrindiniai akcininkai dažniausiai ne patys valdo įmonę, bet išrenka įmonės valdybą, kuri ir vadovauja kompanijos veiklai. Pagrindinis valdybos tikslas yra padidinti kompanijos vertę. Nepaisant to, kad kompanijai vadovauja valdybos primininkas, pati kompanija priklauso jos akcininkams.

----- Taip pat skaitykite -----

Sutelktinio finansavimo platformos darbo kokybės svarba (3 dalis)

Sutelktinis finansavimas: nekilnojamo turto vystymo paskolos (2 dalis)

[Nekilnojamo turto sutelktinis finansavimas \(1 dalis\)](#)

Kodėl akcijos brangsta?

Klausiate - kodėl pirkti akcijas? Atsakome - tam, kad pakiltų akcijų vertė arba gautumėte dalį įmonės pelno (dividendus). Kitaip tariant investuoti pinigus tam, kad uždirbtumėte dar daugiau pinigų.

Akcijų vertė priklauso nuo pasiūlos ir paklausos. Akcijomis prekiaujama biržoje, o akcijų birža yra ne kas kitas, o aukcionas. Kuo daugiau investuotojų nori įsigyti akcijų, tuo didesnę kainą jie pasiūžę pasiūlyti už akcijas aukciono metu. Ir atvirkščiai - kuo daugiau žmonių nori atsikratyti akcijų, tuo pigiau jie pasiūžę jas parduoti. Daug sudėtingiau atsakyti, kodėl vienas akcijas žmonės nori įsigyti labiau už kitas.

Akcijų biržoje kotiruojamų

kompanijų akcijų vertė priklauso ne tik nuo esamo įmonės turto, bet ir nuo to, kokių įmonės rezultatų investuotojai tikisi ateityje. Investuotojai perka akcijas siekdami ateityje atsireikti dalį įmonės pelno. Stambios įmonės gauna daugiau pelno nei reikia jų plėtrai, todėl dalis arba visas pelnas yra atiduodama įmonės savininkams – akcininkams. Toks įmonės pelno dalies išdalinimas įmonės akcininkams vadinamas dividendais. Taigi būtent dividendai ir turėtų būti pagrindinis investuotojų siekis. Akcijos investuotojams, visų pirma, yra pajamų šaltinis dividendų pavidalu. Kuo daugiau pelno įmonė uždirba, tuo didesnius dividendus ji gali skirti savo akcininkams.

Agresyviai besiplečiančios kompanijos dažniausiai dividendų nemoka, o visą pelną skiria tolimesnei verslo plėtrai. Perspektyvių ir agresyviai besiplečiančių įmonių akcijų vertė sparčiai kyla, nes investuotojai išvelgia įmonės potencialą. Jie perka tokių įmonių akcijas tikėdamiesi didelio kompanijos pelno ir solidžių dividendų ateityje. Kuo geresnės įmonės plėtros perspektyvos, tuo daugiau žmonių nori įsigyti šių akcijų ir niekas nenori šių akcijų parduoti. Taip akcijos kaina kyla iki tokio lygio, už kurią vienas investuotojas sutinka akcijas parduoti, o kitas sutinka mokėti tokią kainą, kurią siūlo pardavėjas.

Biržose kotiruojamos kompanijos kiekvieną ketvirtį privalo skelbti savo pelną. Jeigu įmonės pelnas yra didesnis, nei buvo prognozuota, akcijų kaina didėja. Jeigu rezultatai yra nuviliantys, akcijų kaina mažėja.

Kas turi įtakos akcijų kainai

Be žmonių tikėjimo įmonės perspektyvomis ir augančio pelno, akcijų kainai didelę įtaką daro

daugelis kitų veiksnių, tokių kaip žiniasklaida, paskolos bei žmonių psichologija. Kaip minėjome anksčiau, akcijos yra kompanijos nuosavybės dalis. Kiekvienas žmogus nori turėti kažką vertingo, kuo galėtų didžiulis prieš savo draugus ir pažįstamus. Draugai, sužinoję, kad nusipirkote XXX įmonės akcijų manydami, kad jų kaina ir toliau kils, puls pirkti XXX kompanijos akcijas, net neanalizavę realių tos kompanijos perspektyvų. Tokie gandai gali skatinti paklausą ir pasiūlą biržoje, o tai turi įtakos ir akcijų kainai.

Per žinias išgirdus žinią, kad akcijos kyla trečią prekybos sesiją iš eilės žmogus instinktyviai galvoja, kad ši tendencija turi pasikartoti ir ketvirtą kartą. Žmogus tampa neracionalus, kai kalba pakrypsta apie pinigus, emocijos paima viršų. Investuotojai, išgirdę geras žinias skuba įsigyti akcijų, kol jos dar labiau nepabrango. Kiti argumentai, ar akcijos nepervertintos, ar pateikta informacija yra neiškreipta ir pan. dažniausiai lieka neįvertinti. Geros žinios mases skatina investuoti. Kadangi visi masiškai pradeda pirkti akcijas, dėl to akcijos kaina kyla. Kitaip tariant, pats visuotinis galvojimas apie akcijų kainų pokyčius skatina tokius pokyčius realybėje.

Akcijų kilimą dažniausia skatina ir įmonių susijungimai arba įsigijimai – konsolidacija ekonomikos sektoriuose. Tokios žinios atkreipia investuotojų dėmesį, suteikia daugiau pasitikėjimo kompanijomis. Kita vertus, susijungusių kompanijų veikla tampa efektyvesnė, kas dažniausiai lemia didesnius pelnus ateityje. Dėl šių priežasčių investuotojai siekia įsigyti kompanijų akcijų iki jų susijungimo, tikėdamiesi, kad jų kaina ateityje dar labiau padidės.

Akcijų skaidymas dažnai taip pat pakelia akcijų kainą. Akcijų skaidymas reiškia esamų įmonės akcijų suskaidymą į daugiau dalių, išlaikant tą pačią įmonės vertę. Pvz., Įmonės XXX viena akcija kainuoja 10 000 €. Iš viso įmonė XXX yra turi 100 000 akcijų, tad jos rinkos vertė yra 100 mlrd. €. Kadangi viena akcija kainuoja 10 000 €, todėl investuotojai, norėdami nusipirkti šios kompanijos akcijų turi turėti ne mažiau kaip 10 000 €. Kita vertus, investuotojas turėdamas 19000 €. taip pat gali nusipirkti tik vieną akciją. Tik labai didelį kapitalą valdantys investuotojai gali rinktis tokias akcijas. Daugelio smulkiųjų investuotojų tokia minimali suma atgraso nuo investavimo. Tokių akcijų apyvarta yra maža, jos yra nelikvidžios ir nepopuliarios, todėl akcijos kaina biržoje vangiai keičiasi. Šią akciją suskaidžius į 1000 dalių, vienos akcijos vertė sumažėtų iki 10 €, tad akciją galėtų įsigyti bet kuris investuotojas. Pati kompanijos vertė suskaidžius akcijas nepasikeičia: rinkoje lieka nebe 1000 akcijų po 1000 €, bet 100 mln. akcijų po 10 €. Abiem atvejais įmonės vertė nepasikeičia (100 mlrd. €). Taigi suskaidžius brangias akcijų, jos tampa prieinamesnės investuotojams, likvidesnės, o jų paklausa biržoje išauga. Atsiradus daugiau investuotojų pagyvėja prekyba akcijomis, todėl pakyla jų kaina.

Akcijų kainai didelę daro makroekonominiai faktoriai, tokie kaip Centrinio banko nustatoma

palūkanų norma. Centriniam bankui sumažinus palūkanų normą, atpinga skolinimas, įmonės gali daugiau skolintis, agresyviau plėstis ir gauti didesnę pelną. Vartotojai gauna paskolas, už kurias perka įmonių produkciją. Investuotojai taip pat gali gauti pigių pinigų ir už juos įsigyti akcijų. Padidėjęs pinigų kiekis rinkoje ir išaugę kompanijų pelnai sąlygoja didėjančias akcijų kainas.

Ekonomikai vystantis per greitai pradeda augti infliacija. Centrinis bankas stengdamasis sumažinti infliaciją padidina palūkanų normą. Vykstant atvirkštiniam procesams, akcijos pradeda pigti. Pingant akcijoms investuotojai pradeda ieškoti pelningesnių investicijų. Centriniam bankui padidinus palūkanų normas padidėja ir obligacijų pajamingumas. Obligacijos tampa geresne investicija už akcijas ir pinigai iš akcijų rinkų nuteka į obligacijas. Taip akcijų vertė dar labiau sumažėja.

Bulių ir meškų rinka

Biržoje nuolat pučia permainingi vėjai. Godumas keičia baimę, o po baimės vėl sugrįžta noras rizikuoti. Bulių ir meškų rinka apibūdina rinkoje vyraujančias nuotaikas. Kai rinkos dalyviai yra nusiteikę optimistiškai, mano, kad kompanijų pelnas didės, plėtra ir toliau išliks išpūdinga, laikoma, kad vyrauja bulių rinka. Akcijas išsirinkti bulių rinkos metu išties nesunku, kadangi brangsta visos akcijos.

Bulių rinka nesitęsia amžinai, o akcijų kaina nekyla iki dangaus. Ekonomikos pakilimo laikotarpiu žmonių lūkesčiai taip išauga, kad jie tiesiog pervertina akcijas, manydami, kad akcijų kaina niekada nesustos augusi. Ekonomikai pradėjus lėtėti, mažėja žmonių lūkesčiai, prasideda masinis akcijų išpardavimas. Akcijų burbulas sprogsta ir baigiasi drastišku jų vertės sumažėjimu. Situacija, kai ekonomika lėtėja, žmonių lūkesčiai prastėja ir akcijų kaina krenta vadinama meškų rinka. Meškų rinkai taip pat kaip ir bulių rinkai būdingas emocinis atspindys, kadangi žmonių lūkesčiai tampa tokie blogi, kad akcijos pernelyg nuvertinamos.

Akcijų rūšys

Visos akcijos yra vardinės. Yra dvi vardinių akcijų rūšys: paprastosios ir privilegijuotosios. Akcijos skirstomos į privilegijuotąsias ir paprastąsias atsižvelgiant į savininkams suteikiamas teises.

Paprastai kai žmonės kalba apie akcijas, jie turi omenyje paprastąsias vardines akcijas. Paprastosios vardinės akcijos yra labiausiai paplitusios ir jų yra daugiausiai. Tai akcijos suteikiančios balso teisę priimant strateginius įmonės sprendimus (tvirtinant finansinę atskaitomybę, auditorių išvadas ar renkant valdybą). Investuotojai turintys paprastųjų akcijų

uždirba iš kylančios akcijų vertės bei iš mokamų dividendų. Paprastųjų akcijų savininkai ne visuomet gauna dividendus. Pirmiausia dividendai sumokami privilegijuotųjų akcijų savininkams, o paprastųjų akcijų savininkams išmokama tik likusi pelno dalis. Nepaisant to, kad paprastųjų akcijų savininkai dividendus gauna paskutiniai, ekonomikos pakilimo laikotarpiu jie gauna ženkliai didesnius dividendus nei privilegijuotųjų akcijų savininkai.

Įmonei bankrutavus, su paprastųjų akcijų savininkais atsiskaitoma pačiais paskutiniais. Bankrutavus kompanijai, parduodamas jos turtas, o už gautas lėšas pirmiausia atsiskaitoma su jos darbuotojais, paskui sumokami mokesčiai, gražinamos skolos bankams bei obligacijų savininkams, atsiskaitoma su privilegijuotųjų akcijų savininkais ir, jeigu dar būna likę įmonės turto, pastarasis išdalinamas kompanijos akcininkams.

Privilegijuotųjų vardinių akcijų savininkai paprastai neturi balsų teisės priimant strateginius įmonės sprendimus, tačiau turi teisę kasmet gauti fiksuotas išmokas – dividendus. Privilegijuotųjų akcijų savininkai gauna dividendus, net jeigu kompanija dirba nuostolingai. Dividendų dydis yra nustatytas bendrovės įstatuose. Dividendų dydis paprastai būna išreikštas procentu nuo privilegijuotosios akcijos nominalios vertės.

Kai kurie žmonės privilegijuotąsias vardines akcijas laiko daugiau paskola (obligacijomis) nei nuosavybe (akcijomis), kadangi tokių akcijų savininkai gauna garantuotus dividendus ir nedaro įtakos kompanijos valdymui. Teisingiausia manyti, kad privilegijuotosios akcijos yra akcijų ir obligacijų mišinys, kadangi turi ir vieniems, ir kitiems vertybiniais popieriais būdingų savybių. Įmonei dirbant pelningai, išmokami visi dividendai, taigi privilegijuotosios akcijos veikia kaip obligacijos. Kita vertus, ekonominiu sunkmečiu priklausomai nuo privilegijuotųjų akcijų rūšies jos gali suteikti ir balsavimo teisę įmonėje.

Privilegijuotosios vardinės akcijos būna su kaupiamuoju arba su nekaupiamuoju dividendu. Jeigu įmonė neturi pakankamai lėšų išmokėti dividendus privilegijuotųjų akcijų su kaupiamuoju dividendu savininkams, tai neišmokėta dividendų dalis perkeliama į kitus finansinius metus. Taip privilegijuotųjų akcijų su kaupiamuoju dividendu savininkams anksčiau ar vėliau išmokama visa jiems priklausančių dividendų dalis. Tačiau jeigu įmonė du metus iš eilės negali atsiskaityti su privilegijuotųjų akcijų su nekaupiamuoju dividendu savininkais, šios akcijos suteikia balsų teisę tol, kol visiškai atsiskaitoma su privilegijuotųjų akcijų savininkais.

Svarbu pažymėti, kad kompanijos dažnai pasilieka teisę išpirkti privilegijuotąsias akcijas bet kuriuo metu. Tokiu atveju privilegijuotosios akcijos dažniausiai išperkamos jų savininkams palankia kaina. Kita vertus, paprastųjų akcijų savininkai gali priimti sprendimą konvertuoti privilegijuotas akcijas į paprastąsias. Tokiu atveju kompanija ne vėliau kaip iki finansinių

metų pabaigos turi visiškai išmokėti dividendus privilegijuotųjų akcijų savininkams.

Akcijų birža: nuo ko pradėti?

Prekyba akcijomis dažniausiai vyksta per finansų tarpininkus. Finansų tarpininkai siekdami investuotojus supažindinti su internetine prekybos sistema dažniausiai suteikia jums galimybę pasipraktikuoti prekiauti akcijomis su netikrais pinigais, tačiau realiu laiku ir realiais akcijų vertės svyravimais.

Tiesa ta, kad toks „žaidimas“ jus supažindina su technine prekybos puse, galbūt net įmonių analize, tačiau praktikuojant prekybą akcijomis netikrais pinigais, jūsų neveikia psichologiniai faktoriai. Koks skirtumas, ar akcijų kursas krenta ar kyla, vis tiek pinigai ne jūsų. Jūs lengva ranka perkate akcijas, nedaug galvodami jas parduodate. O dėl rezultatų nesigraūžiate. Visai kas kita yra realus investavimas, sugebėjimas valdyti emocijas ir investuoti racionaliai. Niekas nelieka abejingas matydamas, kai jų pinigai kiekvieną dieną tirpte tirpsta akcijų biržoje.

Todėl vertingiau atsidaryti sąskaitą finansų tarpininko įmonėje su keliais šimtais litų vien tam, kad patirti tikras investavimo emocijas ir išmokti su jomis susidoroti. Vienintelis kelias pažinti tikrąjį investavimą yra investuoti savo sunkiai uždirbtus pinigus. Tik taip jūs galite pažinti save ir sužinoti jums priimtina rizikos lygį tam, kad investavę didelę pinigų sumą galėtumėte išvengti bemiegių naktų.

Investicinės sąskaitos atidarymas

Atsidaryti investicinę sąskaitą šiais laikais išties yra paprasta, jums tereikia nueiti į bet kurią banką ar finansų maklerių įmonę ir pasirašyti finansinių paslaugų teikimo sutartį. Tačiau nepulkite bėgti į artimiausią finansų maklerių įmonę, pirmiausia pasižiūrėkite, kuri jų patikimiausia, paklauskite pažįstamų rekomendacijų ir, svarbiausia, išsiaiškinkite, kokius tarpininkavimo mokesčius jums teks mokėti.

Žemiau pateikti mokesčiai yra standartiniai ir tik orientacinio pobūdžio, todėl kiekvieną kartą atsidarydami investicinę sąskaitą jūs turite patys atlikti analizę tam, kad rastumėte labiausiai priimtinius finansinių paslaugų teikimo įkainius.

Daugeliui finansų maklerių įmonių jūs turėsite mokėti už akcijų įsigijimo ir pardavimo operacijas. Paprastai prekiaujant akcijomis Baltijos šalių biržose tai sudaro apie 0,5 proc. sandorio vertės, bet ne mažiau kaip 1.5 €. už operaciją. Jeigu jūs ketinate operaciją atlikti skambindami makleriui telefonu ar tiesiog atėjęs į finansų maklerio įmonę, ši paslauga jums

kainuos dar brangiau, apie 1 proc., bet ne mažiau kaip 10 €.

Taip pat kiekvieną ketvirtį paprastai turėsite mokėti apie 0,02 proc. (bet ne mažiau nei 1.5 €.) už vertybinių popierių saugojimą. Todėl verta pagalvoti, ar tikslinga atsidaryti kelias investicines sąskaitas pas skirtingus brokerius, kadangi už akcijų saugojimą jūs turėsite mokėti kiekvienam finansų makleriui atskirai.

Galiausiai jūs turėsite mokėti pinigus už pinigų pervedimą į savo investicinę sąskaitą, nebent jūsų finansų tarpininkas yra tas pats bankas, kuriame jūs esate atsidaręs savo einamąją sąskaitą.

Taip pat atkreipkite dėmesį, ar finansų tarpininkas moka jums palūkanas už jūsų investicinėje sąskaitoje esančius grynuosius pinigus. Kadangi paprastai finansų tarpininkai pinigus jūsų sąskaitoje investuoja į pinigų rinkos priemones ar trumpalaikes obligacijas. Taigi šie pinigai dirba finansų maklerių įmonei, tad būtų teisinga, jeigu finansų maklerių įmonė bent dalimi šio pelno pasidalintų su jumis. Tokios lėšos yra labai likvidžios, todėl jūs bet kuriuo metu galėsite pasinaudoti savo portfelyje esančiomis lėšomis. Kai kurios finansų maklerių įmonės Lietuvoje moka 0,25 proc. metinių palūkanas už investicinėje sąskaitoje laikomas lėšas.

Pasirašę sutartį, perveskite į investicinę sąskaitą lėšas, kurias ketinate investuoti, ir Jūs jau pasiruošę žengti į akcijų rinką. Kai jūs perkate akcijas, pinigai yra nurašomi iš investicinės sąskaitos. Kai parduodate, pinigai yra pervedami atgal į jūsų sąskaitą.

Akcijų vertinimas

Atsidarius investicinę sąskaitą jūs esate pasiruošę pirkti akcijas. Tačiau prieš perkant akcijas reikia žinoti, kurias akcijas pirkti. Jūs turite kelias alternatyvas.

Pirmoji yra paskalos. Jūs nugirstate kažką pašnibždomis kalbantis parduotuvėje apie akcijas. Jūs tai priimate kaip slaptą informaciją, kurios niekas kitas išskyrus jus ir dvi parduotuvėje besišnibždančios moteriškes nežino. Jūs manote, kad žinote tai, ko daugelis nežino ir ši informacija atneš jums turtus vos per kelias dienas. Jau kitą dieną jūs skubate pas finansų tarpininką ir įsigyjate tos kompanijos akcijų, net nepasidomėjęs kuo ta kompanija prekiauja, kokie jos finansiniai rodikliai, kuo ji geresnė už kitas ir kokie faktoriai įtakos tos kompanijos ateities pajamas. Kitaip tariant, jūs perkate akcijas aklai, jūs perkate „daiktą“, apie kurį nieko nežinote. Ar galite tikėtis, kad tas „daiktas“ yra geras, kokybiškas ir pateisins jūsų lūkesčius? Toks investavimas yra lošimas – 50 proc. kad jums pasiseks ir 50 proc., kad investicija bus nesėkminga. Tokios investicijos anksčiau ar vėliau baigiasi graudžiomis

ašaromis.

Daug tikslingiau akcijas pirkti remiantis finansų tarpininkų rekomendacijomis. Daugelis finansines paslaugas teikiančių įmonių vertina biržoje prekiaujamas akcijas, analizuoja jų vertę ir konsultuoja klientus. Šių įmonių konsultantai jus informuos, kurios kompanijos turi geras perspektyvas, kurios yra rizikingos, kurios stabilios, kurios moka gerus dividendus ir pagal jūsų toleruojamą rizikos lygį, finansinius tikslus išrinks jums priimtinausias akcijas. Svarbu pabrėžti, kad maklerių įmonėse dirbantys finansų konsultantai gali jums padėti susiorientuoti ir rekomenduoti pirkti vienas ar kitas akcijas, tačiau jie patys nežino, kas įvyks ateityje t.y. ar akcijos brangs ar pigs. Visa atsakomybė už investicinius sprendimus tenka jums. Todėl pasikliauti vien maklerio patarimais irgi yra rizikinga. Jūs pats turite suprasti ar įmonė yra perspektyvi ar ne.

Yra du akcijų vertinimo būdai - techninė ir fundamentali analizė. Daugelis tikrųjų investuotojų pasakytų, kol jūs neatliekate fundamentaliosios analizės, tol nesate tikras investuotojas. Fundamentalia analize savo investicijas grindžia ilgalaikiai investuotojai. Fundamentaliosios analizės tikslas - nustatyti tikrąją kompanijos vertę vertinant ekonominius, finansinius ir kitus kiekybinius ir kokybinius faktorius, darančius įtaką kompanijos vertei. Fundamentalią analizę vertina visus faktorius turinčius įtakos kompanijos kainai, pvz., bendrą ekonomikos ar pramonės šakos būklę, konkurenciją, grynai su kompanija susijusius faktorius (ar įmonės valdyba sudaryta iš gabių, gerai vadovaujančių žmonių, ar įmonė turi skolų, ar efektyviai

panaudojamas kapitalas ir pan.). Atsižvelgiant į šiuos faktorius bandoma nustatyti įmonės perspektyvas – kokią pelną įmonė uždirbs ateityje. Pagal ateities pajamas yra nustatoma kiek įmonė (jos akcijos) yra verta šiandieną.

Ilguoju laikotarpiu akcijų birža visada atspindi tikrąją kompanijos vertę, todėl nustatyta akcijos kaina lyginama su biržoje esančia kaina. Jeigu akcijos kaina biržoje yra mažesnė nei tikroji kompanijos vertė, tuomet investuotojas įsigyja šios įmonės akcijų. Anksčiau ar vėliau akcijos vertė biržoje turėtų pabrangti iki realios kompanijos vertės (tokios, kokią investuotojas apskaičiuo). Jeigu biržoje kompanijos akcijos yra pervertintos – investuotojas parduoda šias akcijas, nes anksčiau ar vėliau akcijų vertė kris. Taigi jeigu fundamentaliąją analizę atlikote kruopščiai, akcijų birža anksčiau ar vėliau įvertins jūsų darbą ir apdovanos jus solidžia investicine grąža.

Techninės analizės tikslas yra visiškai priešingas nei fundamentalios analizės. Techninė analizė nesiekia nustatyti kompanijos vertės. Analizuojant akcijų kainos kitimo grafikus ir remiantis techninės analizės teorijomis, bandoma nuspėti ar akcijų vertė trumpuoju laikotarpiu kris ar kils. Techninės analizė apskaičiuoja ateities akcijos kainą naudodami įvairių modelių grafikus (žvakių, linijinis) ir akcijų praeities duomenis (pvz., akcijos kainos pokytis, prekybos intensyvumas). Techninė analizė dažniausia yra naudojama spekuliantų.

Akcijų pirkimas ir pardavimas

Akcijų pirkimas ir pardavimas gali būti vykdomas atliekant tiesioginį pavedimą internetu arba skambinant brokeriui. Ir vienu, ir kitu atveju visus investicinius sprendimus priimate jūs, finansų tarpininkas tik įgyvendina, jūsų sumanymą ir jus informuoja, kad sandoris įvykdytas.

Tarkime, jūs turite investicinę sąskaitą ir esate nusižiūrėjęs pvz., Panevėžio statybos tresto akcijas, biržoje žymimas ženklu PTR1L. Svarbu pažymėti, kad visos akcijos turi savo simbolius ir biržoje žymimi ne pilni įmonių pavadinimai, bet jų simboliai, pvz., Ūkio bankas UKB1L, Snoro bankas SRS1L, Snoro banko privilegijuotosios akcijos SRS2L. Kaip matote SRS1L atrodo beveik identiška kaip ir SRS2L, todėl būkite atidūs ir nesumaišykite per skubėjamą simbolių, nes nusipirksite ne tas akcijas, kurias norėjote.

Jeigu PTR1L biržoje kainuoja 2.00 €, o Jūsų investicinėje sąskaitoje yra 1000 €. Jūs galite įsigyti $1000/2=500$ akcijų. Žinoma, šie skaičiavimai neįtraukia brokeriams mokamų komisinių, tačiau taip yra paprasčiausiai apskaičiuojamas apytikslis akcijų kiekis. Jeigu norite apskaičiuoti tiksliai, pagal anksčiau pateiktus orientacinius įkainius, Jūs sumokėtumėte $1000 \text{ €} \times 0.5\%=5 \text{ €}$ komisinių mokesčių finansų tarpininkui. Už likusius 995 € Jūs galite įsigyti $995 \text{ €}/2.00=497$ PTR1L akcijas ir dar 1 €. liks Jūsų sąskaitoje (pusę akcijos

įsigyti Jūs negalite).

Parduodant akcijas vykdomos analogiškos operacijos. Tarkime PTR1L akcijų vertė biržoje pabrango iki 3 € už akciją.

Taigi Jūs parduodate savo turimas 497 akcijas biržoje po 3 € už kiekvieną. Pardavę akcijas Jūs gaunate $497 \times 3 = 1491$ € iš kurių dar sumokate $1491 \times 0.5\% = 7,46$ € mokesčių finansų tarpininkui. Viso į Jūsų sąskaitą pervedama $1491 - 7,46 = 1483.54$ € Jūsų sąskaitoje viso dabar yra 1484.54 € (1 € buvo likęs po paskutinės operacijos). Kaip matote akcijų pirkimas / pardavimas pareikalavo 15,46 € komisinių už pavedimo operacijų išpildymą. Šiuos pinigus Jūs sumokėjote finansų tarpininkui. Suma gali būti dar didesnė priklausomai nuo finansų tarpininko įkainių. Taigi pasipelnyti iš prekybos akcijomis kiekvieną dieną su standartiniais įkainiais ir mažomis sumomis yra labai sudėtinga, kadangi akcijų pirkimas ir pardavimas surija nemažą dalį jūsų sunkiai uždirbto pelno.

Akcijų pirkimas ir pardavimas: pavedimų tipai

Akcijų pirkimas ir pardavimas yra paprasčiausias operacijos pateikimas finansų makleriui. Nepriklausomai nuo to, kokių finansų maklerį pasirinksite, jokia finansinė operacija nebus atlikta be jūsų leidimo. Prekiaujant akcijomis internetu jūs turėsite užpildyti šią pavedimo informaciją:

Pirkti/parduoti – šiame langelyje jūs turite pažymėti, kokią operaciją norite atlikti: ar įsigyti naujų akcijų ar parduoti turimas.

Kiekis – nurodykite kiek vienetų akcijų norite įsigyti/parduoti.

Kaina – nurodykite už kokią kainą bus vykdomas akcijų pirkimas, pardavimas. Pradedantiesiems paprasčiausia rinktis funkciją *Pavedimas rinkos kaina*. Pasirinkus šią funkciją akcijos yra perkamos už geriausią aukciono pirkimo/pardavimo kainą. Tokiu atveju jūsų akcijos yra nuperkamos vos per keletą sekundžių. Šiuo atveju jūs negalite kontroliuoti akcijų pirkimo kainos. Siekdami nusipirkti akcijas už jums priimtina kainą turite nustatyti pirkimo sąlygas.

Pirkimo sąlyga. Investuotojas gali rinktis iš dviejų pirkimo/pardavimo sąlygų. FoK (angl. „Fill or Kill“ – įvykdyti arba anuluoto) arba FaK (angl. „Fill and Kill“ – įvykdyti ir anuluoti).

FoK sąlyga reiškia, kad jeigu Jūsų užpildytas pirkimo/pardavimo pavedimas nebus visiškai įvykdytas iš karto po patekimo į akcijų biržą, jis bus anuluojamas. Pvz., Jūs norite įsigyti 497

vnt. PTR1L akcijų po 2 € Tačiau biržoje yra pasiūlymas įsigyti tik 400 PTR1L akcijų, o kitas Jūs turėtumėte pirkti po 2.02 € už akciją. Kadangi Jūsų pavedimas neatitinka biržos sąlygų ir negali būti iš karto įvykdytas, todėl toks pavedimas yra apskritai anuliuojamas ir Jūs neišsigyjate nė vienos PTR1L akcijos.

FaK atveju, Jūsų pavedimas patekęs į rinką bus įvykdytas visiškai arba dalinai, o ta pavedimo dalis kuri neatitiks biržos aukciono sąlygų bus anuliuota. Jeigu imtumėme ankstesnįjį pavyzdį, tai pasirinkę FaK sąlygą Jūs būtumėte įsigiję 400 PTR1L akcijų, kadangi tai tenkino biržos aukciono sąlygas. Likęs pavedimas dėl 97 PTR1L akcijų liktų neįvykdytas ir pinigai liktų jūsų investicinėje sąskaitoje.

Procesai akcijų biržoje

Vykdamas kiekvieną pavedimą turi dalyvauti dvi pusės - pirkėjas ir pardavėjas. Akcijos nėra jokia išimtis, o pati akcijų birža - tai eilinis aukcionas, tik pirkėjas ir pardavėjas nemato vienas kito. Akcijų kainos biržoje priklauso nuo paklausos ir pasiūlos.

Pardavėjai, parduodami akcijas nustato jų pardavimo kainą. Pirkėjai taip pat pateikia kainą, už kurią siekia įsigyti akcijų. Biržoje vykstant nepertraukiamai prekybai, akcijų kaina nuolat keičiasi. Paklausai kylant, kyla ir akcijos kaina. Akcijos kaina nenustoją kilti tol, kol paklausa susilygina su pasiūla - t.y. pardavimo kaina tenkina ir pirkėją, ir pardavėją, tuomet įvyksta sandoris. Kai tik lygybė pažeidžiama, kainos vėl pradeda judėti, kol pasiekia kitą lygybės tašką. Taip akcijų kainos biržoje svyruoja, kol galiausiai akcijų birža uždaroma ir fiksuojama galutinė akcijos kaina.

Iš pirmo išpūdzio gali susidaryti klaidinga nuomonė, kad pardavimo kaina visuomet yra aukštesnė nei pirkimo. Pardavėjai siekia pirkėjams išsiūlyti įsigyti akcijų kuo brangiau. Analogiškai pirkėjai siekia nusipirkti akcijas kuo pigiau. Tam, kad sandoris įvyktų, kainos

turi sutapti pusiaukelėje. Skirtumas tarp pardavimo ir pirkimo kainos yra vadinamas spreadu. Kuo mažesnis skirtumas tarp pirkimo ir pardavimo kainos, tuo didesnė tikimybė, kad sandoris įvyks. Kaina, kuriai esant įvyksta sandoris, vadinama biržos kaina. Pirkimo ir pardavimo kaina skiriasi, kadangi pardavėjai nori parduoti akcijas brangiau, nei pirkėjai yra pasiryžę mokėti, o kiekvieną kartą biržoje įvykus sandoriui, pardavėjai ir pirkėjai į tai reaguoja atitinkamai pakeldami (pardavėjai) arba nuleisdami (pirkėjai) kainas.

Kai akcijų apyvarta biržoje yra didelė – parduodama ir nuperkama daug akcijų, akcijų pirkimo ir pardavimo kainų skirtumas būna mažas, kadangi tarp investuotojų padidėja konkurencija. Pardavėjai, stengdamiesi parduoti savo akcijas, mažina akcijų kainą. Didelė konkurencija tarp norinčiųjų įsigyti akcijas, verčia juos pirkti už didesnę kainą. Rezultate tiek pirkėjams, tiek pardavėjams akcijų kaina tampa priimtina, pasiūla susilygina su paklausa ir biržoje vyksta aktyvi prekyba. Tokios akcijos, kuriomis prekiaujama aktyviai, dar vadinamos likvidžiomis, kadangi jas nesunku įsigyti ir parduoti.

Skirtumui tarp pirkimo ir pardavimo kainos išaugus, iškart ir sumažėja apyvarta, kadangi tiek pirkėjai, tiek pardavėjai pradeda laukti palankesnių kainų. Akcijos, kuriomis prekyba vyksta vangiai, kurias sunku įsigyti ir parduoti, vadinamos nelikvidžiomis.

Kaip matote, didelė apyvarta sąlygoja mažą pirkimo ir pardavimo kainos skirtumą (spreadą) ir, atvirkščiai, maža apyvarta didina skirtumą tarp pirkimo ir pardavimo kainų.

Pabaigai

Akcijos yra vienas iš rizikingiausių investicinių instrumentų. Akcijų kainai bene didžiausią įtaką daro žmonių psichologija, todėl jų kaina nuolat keičiasi priklausomai nuo investuotojų lūkesčių. Bulių rinką nuolatos keičia meškos, tačiau ilgoje perspektyvoje akcijų kaina kyla 10 – 12 proc. per metus, todėl patys kantriausieji investuotojai visuomet būna apdovanojami gera investicine grąža.

Visuomet prisiminkite, kad kol Jūs nepardavėte savo investicijų, negalite sakyti, kad praradote arba uždirbote pinigų. Toks pelnas ir nuostolis yra tik “ant popieriaus”, kadangi jau kitą dieną akcijų rinka gali pasukti priešinga kryptimi. Tik pardavę akcijas Jūs galite skųstis patirtu nuostoliu arba džiaugtis gera investicine grąža.

Trumpai priminsime, ką apie akcijų biržą pradedantiesiems būtina žinoti:

- Akcijos – tai investuotojo nuosavybės dalį įmonėje pagrindžiantys vertybiniai popieriai.
- Akcijos yra nuosavybė, obligacijos – paskola.

- Akcijos yra rizikinga investicija. Jūs galite prarasti visus savo investuotus pinigus, tačiau galite ir uždirbti didelį pelną.
- Yra dvi akcijų rūšys: paprastos arba privilegijuotosios akcijos.
- Rinkos būna bulių ir meškų.
- Bendras tendencijas biržoje atspindi biržos indeksas.
- Akcijų birža – tai vieta, kur vyksta akcijų aukcionas.
- Akcijų vertę biržoje lemia paklausa ir pasiūla.
- Akcijų kaina priklauso nuo daugelio faktorių, pagrindinis jų yra kompanijos pelnas.

Kita pamoka:

- „Investavimo ABC“: [Obligacijų pirkimas: nuo ko pradėti?](#)

Nelik abejingas: įvertink straipsnį - pasidalink su draugais...

Akcijų birža pradedantiesiems: nuo ko pradėti?

124 balsai/ Vid.4.2